

KYSELA, Jan; BLAŽKOVÁ, Kristina; CHMEL, Jan a kol.: Právnícký Olymp: Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR

Praha: Leges, 2015, 256 s. ISBN 978-80-7502-074-1.

Tereza Papoušková*

Česká demokracie dospívá, důraz je (opět) kladen na člověka a jeho osobitost, individualitu. A to i tam, kde by to bylo ještě nedávno považováno za nepřipustné – u soudců. Soudce pomalu, ale jistě přestává být považován za subsumpční automat, standardizovatelnou součástku justiční mašinerie, ústa zákona. Svědčí o tom nejen řada mediálních výstupů věnovaných konkrétním soudcům, jejich osobnosti a kauzám s nimi spojeným, ale i postupně se množící publikace odborné. Mezi ně patří i relativně čerstvá publikace z per (převážně) studentů Právnícké fakulty Univerzity Karlovy, která je završením dvouleté práce v rámci tzv. specifického vysokoškolského výzkumu (SVV), respektive v rámci tří na sebe časově navazujících, tematicky shodných a v rámci grantu SVV financovaných výzkumů. Zkoumání byly soudci Ústavního soudu, tedy soudci, jejichž rozhodování je jejich osobností a hodnotovým systémem z důvodu mnohoznačné interpretovatelnosti právních norem, na jejichž základě rozhodují, ovlivněno snad nejvíce a u nichž dochází k beze sporu největší koncentraci (soudní) moci v jedné osobě. Publikace je pak sborníkem portrétů třinácti soudců (z celkového počtu 41 soudců, kteří na Ústavním soudu dosud působili), doplněným předmluvou Jana Kysely, z jehož popudu a pod jehož vedením jednotlivé texty vznikaly, úvodní studií odůvodňující, proč je na čase o Ústavním soudu a jeho soudcích psát, a závěrečným textem Michala Říhy srovnávajícím proces výběru soudců „Havlova“, „Klausova“ a „Zemanova“ Ústavního soudu.

Důvodů, proč o soudcích (Ústavního soudu) psát, respektive proč si jejich portréty číst, je, podle Kristiny Blažkové a Jana Chmela, autorů úvodní studie, celá řada. Tím hlavním je, že soudci, kteří nenesou odpovědnost právní ani politickou, by měli být zodpovědní v přístupu k jejich společenské roli a za své rozhodování čelit celospolečenské kritice. Je tedy třeba vědět, kdo soudci jsou. Tento klíčový argument pro inspirování se angloamerickým právním systémem, co do zájmu o osobnost soudce, autoři formulují na pozadí stručného a jistě notně zjednodušujícího exkurzu do historického vývoje

* Mgr. et Mgr. Tereza Papoušková, doktorandka, Katedra ústavního práva a politologie, Právnícká fakulta Masarykovy univerzity, Brno / Ph.D. student, Department of Constitutional Law and Political Science, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: tereza.papouskova@gmail.com

role a postavení soudce v systému kontinentálním. Autoři připomínají, že původ rozdílu ve vnímání důležitosti osobnosti soudce mezi angloamerickým a kontinentálním systémem je v odporu vůči příliš konzervativní justici před Velkou francouzskou revolucí, který vyústil ve snahu její moc minimalizovat, kterážto myšlenka se v podobě kodifikace vlivem napoleonských válek postupně rozšířila do celé Evropy, a naopak v absenci obav z moci, která nevládne mečem ani měšcem, v myslích tvůrců amerického ústavního systému. Dále pak shrnují faktory, které přispěly k tomu, že bylo poníženo soudců na pouhé anonymní úředníky na našem území dotaženo k dokonalosti (druhá světová válka, která vyhnala elity, celkový morální rozklad společnosti odstartovaný vyhnáním Němců, éra komunismu, kdy prestiž i platy soudců byly nižší než horníka či řidiče autobusu), a zdůrazňují, že nyní je na čase vrátit se k osobitosti rozhodování a tedy zájmu o osobnosti, které rozhodují.

Co se pak čtenář, který se, ja těmito argumenty přesvědčen, do studia publikace pustí, o portrétovaných soudcích dozví? Odpověď na tuto otázku je trochu jiná u každého z portrétů, neboť jejich struktura, zdrojová základna, a tedy i kvalita a šíře zprostředkovávaných informací se velmi liší. Zatímco většina portrétů se (alespoň krátce) věnuje dětství a rodinnému zázemí soudců, jejich kariéře před jmenováním, samotnému jmenovacímu procesu a konečně analýze rozhodovací činnosti soudce, několik autorů takto nepostupuje. Radek Píša (portrétující Vladimíra Paula) a Jan Broz (portrétující Vlastimila Ševčíka) do svých textů nezařadili biografické informace a především Jan Broz pak portrét pojal spíše jako příležitost polemizovat s dílem a názory portrétovaného. Petr Mundl (portrétující Vladimíra Jurku) pak ve svém textu opomněl analyzovat rozhodovací činnost soudce, a to patrně proto, že text je vlastně nijak nedoplněným či kriticky komentovaným přepisem rozhovoru s portrétovaným soudcem. Kromě něj také většina dalších autorů do značné míry vycházela z osobních rozhovorů se soudci, nicméně chronologicky jej uspořádali a doplnili alespoň krátkým přehledem nejvýznamnějších rozhodnutí daného soudce (takto postupovali Tomáš Friedel portrétující Stanislava Balíka a Jiřího Malenovského, Eliška Holubová portrétující Vojena Güttlera, Daniel Askari a Jan Váňa portrétující Ivanu Janů a Tomáš Střeleček portrétující Jiřího Nykodýma), popřípadě zařadili také rozsáhlejší citace z rozhodnutí (Jan Chmel portrétující Pavla Holländera a Evu Zarembovou a Kristina Blažková, autorka patrně nejkompaktnějšího portréru, a to portréru Jana Musila). Několik autorů se však z důvodu úmrtí jimi portrétovaného soudce muselo spolehnout toliko na zdroje sekundární. Kromě výše již zmiňovaných Radka Píši a Jana Broze svůj text na sekundárních zdrojích založili Jana Buryšová a Vít Tokarský portrétující Vladimíra Čermáka a Veronika Fuksová portrétující Vladimíra Klokočku, kteří k portrétům přistoupili jako k analýze vlivu předchozích publikací soudců, respektive názorů v nich vyjádřených, na jejich rozhodování, respektive argumentaci v textu „jejich“ rozhodnutí. Co se pak týče podrobnosti textů, ta se odvíjí nejen od množství použitých zdrojů, ale (především) od sdílnosti soudců při osobních rozhovorech. Jen u ně-

kolika soudců (Güttlera, Holländera, Zarembové a Musila) se tak čtenář dozví, jak přesně, technicky vzato, rozhodovali, tj. kdy chodili do práce, jak zacházeli s nově napadlou věcí, jak spisy rozdělávali mezi své asistenty, zda psali texty „svých“ rozhodnutí apod., a například pro rozhodování jistě klíčová otázka víry je otevřeně řešena toliko ve dvou portrétech (Zarembové a Musila). Přes všechna tato metodologická úskalí, na něž ostatně Jan Kysela ve své předmluvě čtenáře obecně upozorňuje, však každý z portrétů jistě odhaluje něco nového, něčím zajímavým přispívá k utvoření plastického a lidsky uchopitelného obrazu daného soudce. Položeny vedle sebe pak portréty naznačují určité dělicí linie na Ústavním soudu, například tu mezi soudci, kteří myslí na mediální reflexi svého rozhodnutí (Balík), a zastánci názoru, že soudce svá rozhodnutí komentovat nemá a celkově má být spíše osobou uzavřenou, nemající mnoho přátel a už vůbec ne mezi politiky (Holländer, Zarembová). Nebo dělicí linii mezi soudci systematiky, kteří svá rozhodnutí koncipují dlouho a s myšlenkou na jejich zobecnitelnost (Holländer), a soudci, kteří při vyřizování ústavních stížností myslí především na konkrétního jednotlivce a snaží se proto rozhodovat rychle a efektivně (Nykodým).

Hodnocena jako celek je tak publikace především skvělou ukázkou toho, jakých výzkumných výzev se dokáží na relativně dobré úrovni zhostit studenti, nejsou-li se svým výzkumným záměrem osamoceni, ale naopak pracují-li v týmu a pod kritickým vedením zkušeného právního vědce. Byť sám Jan Kysela v předmluvě poznamenává, že si nebyl vždy jist výsledkem celého počínu a naznačuje tak, že vedení týmu juniorních výzkumníků je nejen výzva pedagogická, ale i psychická, výstup celého projektu jasně dokazuje, že, jsouce povzbuzeni důvěrou a zájmem jiných, jsou i studenti schopni mezi českými právními akademiky vyniknout a nastolit nové a do budoucna patrně stále důležitější téma.